

**СПІВВІДНОШЕННЯ ТАКТИЧНОГО,  
ТЕХНОЛОГІЧНОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО АСПЕКТІВ  
У СТРУКТУРІ СЛІДЧОЇ ДІЇ**

Інструментом збирання доказів у розслідуванні виступають регламентовані КПК України гласні та негласні слідчі (розшукові) дії. Слідчі дії це складна система взаємопов'язаних прийомів та операцій по виявленню, фіксації, вилученню, дослідженню та оцінці фактичних даних, які мають значення для розслідуваної події та проводяться слідчим чи уповноваженою на те особою відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства. Потребує дослідження з'ясування співвідношення та розмежування окремих аспектів слідчих дій. Ще в 70-х роках минулого століття Л. Є. Ароцкер визначав структуру слідчої дії як правове явище, що складається з трьох основних елементів: процесуальних, тактичних і стичних [1]. В. Л. Васильєв, В. Є. Коновалова наголошували на необхідності в рамках тактичного аспекту (елементу) слідчих дій виділяти психологічний, приділяючи особливу увагу його ролі при виборі тактичних прийомів та їх реалізації у ході проведення слідчих дій [2–3]. В. П. Бахін, А. М. Васильєв, В. Ю. Шенітько звертають увагу на виокремлення в тактиці слідчої діяльності організаційного аспекту, обгрунтовуючи його роль в системі положень слідчих дій [4–6]. Р. С. Бєлкін, Є. П. Іщенко, В. В. Тищенко вказують на існування об'єктивної необхідності виділення поряд з тактичним також і технологічного аспекту слідчих дій [7–9]. В. О. Образцов пропонує в структурі слідчих дій виділяти психологічний, тактичний та технологічний аспекти [10].

Гадаємо, розмежування тактичного та технологічного аспектів слід здійснювати за інтелектуально-психологічним (вольовим) критерієм. Тактичний аспект полягає в оцінці слідчої ситуації, що склалася, та виборі пайбільш доцільної лінії поведінки, підбору оптимальних прийомів і методів здійснення слідчих дій. Що ж до технологічного аспекту, то він являє собою алгоритм поетапного та послідовного вирішення конкретних завдань за умов використання певних прийомів та методів і дотримання встановлених вимог. Складним є розмежування тактичного і технологічного аспектів з організаційним. Деякі вчені говорять про необхідність визначення організаційно-тактичного аспекту слідчих дій, падаючи організаційним засадам тактичного характеру, інші ж наполягають на розмежуванні тактичного та організаційного начал. Вважаємо, що необхідно погодитися з останнім підходом. Тактика слідчих дій в своїй основі має широкий комплекс рекомендацій та засад, до

яких входять закони логіки, норми етики та моралі, психологічні засади спілкування, вимоги законодавства. Проте й в основі організаційного аспекту лежать методи планування, що базуються на законах логіки, підґрунтям для організації проведення певної слідчої дії є її закріплення у КПК та визначення вимог до її проведення, які обов'язково мають враховуватися при організації слідчої дії та створенні умов, необхідних для її проведення. Тактичний прийом, який найбільш повно відображує тактичний аспект слідчої діяльності, являє собою оптимальний та доцільний спосіб дії, при тому як організаційні заходи — як уособлення організаційного аспекту слідчої діяльності — покликані забезпечити належні умови оптимального проведення слідчих дій. Отож, ми бачимо, що тактичний та організаційний аспекти мають під собою спільне підґрунтя, проте це не означає, що вони зливаються у своїй сутності та призначенні. Це свідчить про існування двостороннього взаємозв'язку даних структурних елементів слідчої дії, які у взаємодії ефективно функціонують та забезпечують її належне проведення. Якщо говорити про розмежування технологічного та організаційного аспектів, то слід вказати, що технологічний аспект отримує свою реалізацію в побудові технологічної моделі слідчої дії та визначенні алгоритму дій слідчого, в той час організаційний аспект отримує своє відображення у створенні належних умов проведення слідчої дії шляхом її планування, забезпечення наявності всіх її учасників та підготовки техніко-криміналістичних засобів.

Таким чином, у комплексі правил та рекомендацій, що розробляються криміналістичною тактикою як розділом криміналістики, доцільно виділяти тактичний, технологічний та організаційний аспекти слідчих (розшукових) дій. При цьому необхідно підкреслити, що їх виділення та аналіз спрямовані на подальше вдосконалення наукових рекомендацій по підготовці та проведенню слідчих (розшукових) дій шляхом синтезу наукових досліджень.

#### *Список використаних джерел*

1. Ароцкер Л. Е. О соотношении процессуальных, тактических и этических начал в следственных действиях (Краткие тезисы докладов и научных конференций) / 50 лет Советской прокуратуры и проблемы совершенствования предварительного следствия. Ленинград, 1972. С. 52–55.
2. Васильев В. Л. Психология следственных действий: Учебное пособие. – Санкт-Петербург, 1993. – 54 с.
3. Коновалова, В. Е. Правовая психология: учеб. пособие для юрид. вузов и фак. по спец. «Правоведение» / В. Е. Коновалова. – Х.: Основа, 1990. – 198 с.
4. Бахин В. П., Карпов Н. С. Понятие и сущность криминалистической тактики // Современные проблемы криминалистики. М.: Издательство Академии управления МВД России, 1998. – С. 9–19.

5. Васильев А. М. Следственная тактика / А. М. Васильев. М.: Юридическая литература, 1976. – 200 с.
6. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія / В. Ю. Шепітько. – Х.: Харків юридичний, 2007. – 432 с.
7. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Российская Е. Р. Криминалистика. Учебник для вузов. Под ред. заслуженного деятеля науки Российской Федерации, профессора Р. С. Белкина. – М.: НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА), 2000. – 990 с.
8. Ищенко Е. П., Криминалистика: учебное пособие / Е. П. Ищенко, В. А. Образцов. – М.: Элит, 2007. – 563 с.
9. Тіщенко В. В. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці: монографія / В. В. Тіщенко, А. А. Барцицька. О.: Фенікс, 2012. – 199 с.
10. Еникеев М. И., Образцов В. А., Эминов В. Е. Следственные действия: психология, тактика, технология: учебное пособие для вузов / М. И. Еникеев, В. А. Образцов, В. Е. Эминов. М.: Проспект, 2011. – 216 с.

### **ЧІПКО П. В.**

Національний університет «Одеська юридична академія»,  
асистент кафедри криміналістики

### **ДО ПИТАННЯ ВИНИКНЕННЯ АГЕНТУРНОГО МЕТОДУ ОРД**

Згадки про використання негласних методів інформаційно-пошукової роботи або так званого агентурного метода відомі відвіку: опис фактів використання негласного апарата зустрічається вже в Біблії. Там розповідається, що перед штурмом Ієріхона Ісус Навін надіслав туди двох людей для отримання розвідувальних даних про стан і засоби захисників міста. Шпигуни змогли непомітно проникнути до міста та зупинилися у місцевої блудниці Рааф [1]. Говорячи сучасною мовою успішно провели перший етап свого завдання: легалізувалися на об'єкті оперативного інтересу, обзавелися явочною квартирою, завербували першого члена агентурної мережі.

Сутність агентурного методу зводиться до безпосереднього функціонування різних категорій конфіденційних помічників (агентів) у середовищі, що представляє інтерес (наприклад, кримінальне середовище).

Як справедливо відмічають більшість авторів-дослідників проблем теорії і практики оперативно-розшукової діяльності, це обумовлено замкнутістю цього середовища, блокуванням просочування інформації про злочинну діяльність, строгою внутрішньо груповою дисципліною, конспірацією дій злочинців. Завдяки агентурному методу стає можливим отримання відомостей про злочинні сили, досягнення цілей